

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

**LIETUVOS
AUKŠČIAUSIOJO TEISMO**

PRAKTIKOS APŽVALGA

2017 m. spalio

PARENGTA

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO
TEISĖS TYRIMŲ IR APIBENDRINIMO DEPARTAMENTO

Pastaba. Šioje apžvalgoje pateikiamos neoficialios Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau – ir LAT) procesinių sprendimų santraukos. Šis dokumentas yra skirtas tik informavimo tikslais. Oficialius ir nesutrumpintus sprendimų tekstus galite rasti LAT interneto svetainėje www.lat.lt.

TURINYS

I. ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ BYLOS	4
ATPK 128 straipsnio 1 dalies taikymas	4
<i>Dėl asmens, turinčio teisę vairuoti, sąvokos</i>	4
ATPK 284 straipsnio 2 dalies (ANK 635 straipsnio 3 dalies) taikymas	4
<i>Dėl kaltinimo formuluotės pakeitimo teisėtumo ir administracinėn atsakomybėn traukiamo asmens procesinių teisių</i>	4
ATPK 302⁸ straipsnio 1 dalies (ANK 649 straipsnio 1 dalies) taikymas	5
<i>Dėl teisės susipažinti su apeliaciniu skundu ir gauti informaciją apie vykstantį apeliacinį procesą</i>	5
II. BAUDŽIAMOSIOS BYLOS	6
1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo įstatymo taikymas	6
BK 170 straipsnio 2 ir 3 dalių taikymas	6
<i>Dėl BK 170 straipsnio 2 ir 3 dalių taikymo</i>	6
BK 178 straipsnio 2 dalies taikymas	7
<i>Dėl bendrosios jungtinės sutuoktinių nuosavybės kaip vagystės dalyko</i>	7
2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso įstatymo taikymas	8
BPK 109 straipsnio taikymas	8
<i>Dėl civilinio ieškinio atsisakymo</i>	8
<i>Dėl civilinio ieškinio atsisakymo, esant civilinių atsakovų daugetui</i>	9
III. CIVILINĖS BYLOS	10
Asmenys	10
<i>Dėl uždarnosios akcinės bendrovės vadovo atsakomybės už bendrovei padarytą žalą</i>	10
Šeimos teisė	11
<i>Dėl tėvo valdžios apribojimo ir nepilnamečio vaiko globos nustatymo bei jurisdikcijos tėvų pareigų bylose</i>	11
Daiktinė teisė	13
<i>Dėl nekilnojamojo daikto ar jo dalies pirkėjo teisių į žemės sklypą, reikalingą nekilnojamajam daiktui ar jo daliai (pvz., butui ar kitai patalpai daugiabučiame name) eksploatuoti, kai pardavėjas yra žemės sklypo savininkas, bei teismo pareigos ex officio konstatuoti niekinio sandorio teisinės pasekmės ir faktą</i>	13
<i>Dėl administraciniu aktu nustatyto servituto pabaigos pagrindų ir reikalavimų ieškiniui, kuriuo prašoma nustatyti servitutą žemės sklype</i>	14
Prievolių teisė	15
<i>Dėl konfiskuoto automobilio saugojimo išlaidų atlyginimo</i>	15
Civilinio proceso teisė	16
<i>Dėl proceso kalbos reikalavimų</i>	16
<i>Dėl absoliutaus teismo sprendimo negaliojimo pagrindo, kai į bylą neįtraukiamas trečiasis asmuo, dalyvavęs krovinio vežimo procese</i>	17
<i>Dėl baudos už teismo nutartimi pritaikytos laikinosios apsaugos priemonės (kuria skolininkui nustatytas įpareigojimas atlikti ar nutraukti tam tikrus veiksmus, kuriuos gali atlikti ar nutraukti tik pats skolininkas) nevykdymą skyrimo ir skaičiavimo tvarkos, šios baudos dydžio nustatymo kriterijų</i>	18
Darbo teisė	20
<i>Dėl įrodinėjimo taisyklių taikymo ginče dėl neteisėto atleidimo iš darbo už šiurkštų darbo drausmės pažeidimą (komercinės paslapties atskleidimą) bei išėtinės išmokos ir vidutinio darbo užmokesčio už priverstinės pravaikštos laiką priteisimo, teismui pripažinus terminuotos darbo sutarties nutraukimą neteisėtu</i>	20
Bankroto teisė	20
<i>Dėl atsisakymo priimti nagrinėti pareiškimą dėl fizinio asmens bankroto iškelimo CPK 137 straipsnio 2 dalies 4 punkto (tapatumo) pagrindu</i>	20
<i>Dėl įmonių bankroto pripažinimo tyčiniu pagal Įmonių bankroto įstatymo 20 straipsnio 2 dalies 2 punktą</i>	21

I. ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ BYLOS

ATPK 128 straipsnio 1 dalies taikymas

Dėl asmens, turinčio teisę vairuoti, sąvokos

Apžvelgiamoje administracinio teisės pažeidimo byloje R. A. buvo surašytas administracinio teisės pažeidimo protokolas, be kita ko, pagal ATPK 128 straipsnio 1 dalį už transporto priemonės vairavimą neturint teisės jos vairuoti (pasibaigus atėmimo terminui neįvykdė vairuotojo pažymėjimo grąžinimo sąlygų). Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai nepripažino, kad R. A. padarė ATPK 128 straipsnio 1 dalyje nurodytą pažeidimą ir teiseną dėl šio pažeidimo nutraukė nesant teisės pažeidimo įvykio ir sudėties. Anot teismų, R. A. pažeidimo padarymo dieną turėjo teisę vairuoti transporto priemones, nes Kauno apygardos teismo 2015 m. birželio 11 d. nutarimu R. A. paskirto teisės vairuoti transporto priemones atėmimo terminas sutrumpintas, be to, tiesiogiai nustatyta, kad teisės vairuoti transporto priemones atėmimo terminas pasibaigia šio nutarimo paskelbimo dieną. Pareiškėjas (institucija, surašiusi administracinio teisės pažeidimo protokolą) su tokiais žemesnės instancijos teismų sprendimais nesutiko.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pažymėjo, kad teisės vairuoti transporto priemones grąžinimas reglamentuojamas Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatyme, o vairuotojo pažymėjimo atėmimo ir grąžinimo tvarka nustatyta Vidaus reikalų ministro 2009 m. liepos 29 d. įsakymu Nr. IV-418 „Dėl motorinės transporto priemonės vairuotojo pažymėjimo atėmimo ir grąžinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. Teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į šio aprašo 12 ir 15 punktų nuostatas, kuriose nurodyta, kad asmenys, iš kurių vairuotojo pažymėjimai buvo atimti, siekdami susigrąžinti atimtus ir policijos įstaigoje saugomus vairuotojo pažymėjimus, pasibaigus teisės vairuoti atėmimo terminui, asmeniškai pateikia policijos įstaigai, kurioje saugomas vairuotojo pažymėjimas, prašymą grąžinti vairuotojo pažymėjimą bei kitus dokumentus (galiojančią asmens tapatybę patvirtinantį dokumentą ir papildomo vairuotojų mokymo baigimo pažymėjimą) ir tik juos įvertinęs policijos įstaigos įgaliotas pareigūnas, dalyvaujant pareiškėjui, priima sprendimą, grąžinti ar atsisakyti grąžinti vairuotojo pažymėjimą. Tuo tarpu šioje byloje, kaip pažymėjo teisėjų kolegija, matyti, jog R. A. teisės aktų nustatytą teisės vairuoti transporto priemones grąžinimo sąlygų neįvykdė, o dėl vairuotojo pažymėjimo atgavimo į policijos įstaigą nesikreipė, nes apskritai nebuvo atidavęs vairuotojo pažymėjimo. Ši aplinkybė, teisėjų kolegijos vertinimu, nereiškia, kad tokiam asmeniui netaikoma teisės vairuoti transporto priemones grąžinimo procedūra. Teisėjų kolegijos nuomone, apeliacinės instancijos teismo konstatavimas, kad ATPK 128 straipsnio dispozicijoje nenumatytos papildomos sąlygos, būtinos vairuotojo pažymėjimui susigrąžinti, laikytinas plečiamuoju įstatymo aiškinimu ir negali būti taikomas.

Taigi, atsižvelgęs į išdėstytus argumentus, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas panaikino apeliacinės instancijos teismo nutartį ir perdavė administracinio teisės pažeidimo bylą nagrinėti iš naujo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 17 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. 2AT-49-788/2017

ATPK 284 straipsnio 2 dalies (ANK 635 straipsnio 3 dalies) taikymas

Dėl kaltinimo formuluotės pakeitimo teisėtumo ir administracinėn atsakomybėn traukiamo asmens procesinių teisių

Nagrinėjamoje administracinio teisės pažeidimo byloje pirmosios instancijos teismas nutarimu nubaudė I. Ž. pagal ATPK 163² straipsnio 2 dalį už tai, kad ji, vykdama automobiliu, asmeninėje rankinėje ir kelnų kišenėje gabeno banderolėmis nepaženklintus tabako gaminius: 82 pakelius cigarečių, kurių vertė 235,5 Eur. Apeliacinės instancijos teismas panaikino pirmosios instancijos teismo nutarimą ir priėmė naują nutarimą, kuriuo nustatė iš esmės tas pačias padaryto

pažeidimo aplinkybes, tačiau pakeitė nuorodą į I. Ž. pažeistus teisės aktų reikalavimus. Pareiškėjo (administracinė atsakomybė patraukto asmens I. Ž. atstovo) teigimu, apeliacinės instancijos teismas peržengė bylos nagrinėjimo ribas, nes savo iniciatyva, iš anksto neinformavęs, pakeitė I. Ž. kaltinimą ir nubaudė už visai kitą pažeidimą, negu nurodytas administracinio teisės pažeidimo protokole ir taip suvaržė I. Ž. įstatymo garantuojamas procesines teises.

Teisėjų kolegija, išnagrinėjusi atnaujintą administracinio teisės pažeidimo bylą, pirmiausia atkreipė dėmesį į tai, kad administracinio teisės pažeidimo protokolas yra procesinis dokumentas, kuriame formuluojamas kaltinimas administracinio teisės pažeidimo padarymu ir kuriame fiksuojami nustatyti įrodymai, kitos aplinkybės ir žinios, reikšmingos nagrinėjant bylą. Taigi, teisėjų kolegijos teigimu, administraciniu teisės pažeidimo protokolu apibrėžiamos administracinio teisės pažeidimo bylos nagrinėjimo ribos. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad administracinė atsakomybė traukiamam asmeniui kaltinimas turi būti suformuluotas aiškiai, t. y. nurodant, kokiais konkrečiais veiksmais ar neveikimu buvo padarytas administracinis teisės pažeidimas. Kita vertus, kaip nurodė teisėjų kolegija, administracinių nusižengimų teisenos normos nedraudžia teismui tam tikra apimtimi daryti korekcijų kaltinimo formuluotėse. Tiek anksčiau galiojusio ATPK 284 straipsnio 2 dalyje, tiek ir šiuo metu galiojančio ANK 635 straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad, jeigu administracinio nusižengimo protokole išdėstyta asmens veika yra įrodyta, tačiau suklysta nurodant ANK straipsnį ar jo dalį arba kitą administracinę atsakomybę už padarytą nusižengimą nustatantį teisės aktą, teismas pakeičia nuorodą į nusižengimą kvalifikuojantį straipsnį ar jo dalį ir pagal jį paskiria administracinę nuobaudą. Kartu teisėjų kolegija pažymėjo ir tai, kad naudojantis šia teise, svarbu užtikrinti, jog nebūtų pabloginta skundą padavusio asmens padėtis, nebūtų pažeisti teisingo proceso principai ir esminės administracinė atsakomybė traukiamo asmens procesinės teisės (teisė žinoti kaltinimo esmę, būti išklaustam ir kt.).

Atsižvelgusi į išdėstytus argumentus ir į tai, kad pati administracinė atsakomybė patraukta I. Ž. apeliaciniame skunde apeliacinės instancijos teismui kėlė klausimą dėl netinkamos nuorodos į pažeistus teisės aktus, teisėjų kolegija konstatavo, kad šiuo atveju apygardos teismas koreguodamas kaltinimo formuluotę ir ištaisydamas šį kaltinimo netikslumą (t. y. nurodydamas tinkamą teisės aktą, kurio reikalavimus pažeidė I. Ž., gabendama banderolėmis nepaženklintus tabako gaminius) nepakeitė administracinės teisės pažeidimo kvalifikavimo pagal ATPK 163² straipsnio 2 dalį, taigi nuo kaltinimo esmės nenukrypo.

Dėl to Lietuvos Aukščiausiasis Teismas atmetė pareiškėjo prašymą atnaujinti administracinio teisės pažeidimo bylą ir paliko galioti apeliacinės instancijos teismo nutarimą be pakeitimų.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 31 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. 2AT-53-788/2017

ATPK 302⁸ straipsnio 1 dalies (ANK 649 straipsnio 1 dalies) taikymas

Dėl teisės susipažinti su apeliaciniu skundu ir gauti informaciją apie vykstantį apeliacinį procesą

Šioje administracinio teisės pažeidimo byloje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas sprendė, ar nebuvo suvaržyta administracinė atsakomybė patraukto asmens A. M. teisė būti išklaustam apeliaciniame procese. Paduotame prašyme atnaujinti administracinio teisės pažeidimo bylą pareiškėjas (administracinė atsakomybė patraukto asmens A. M. atstovas) teigė, kad apeliacinės instancijos teismas pažeidė administracinė atsakomybė patraukto asmens procesines teises, nes, nagrinėjant bylą pagal Vilniaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato Kelių policijos valdybos apeliacinį skundą dėl pirmosios instancijos teismo nutarimo, A. M. apie apeliacinį procesą nebuvo informuotas, negavo apeliacinio skundo nuorašo ir dėl to negalėjo pateikti atsiliepimo.

Pirmiausia teisėjų kolegija pažymėjo tai, kad pagal ATPK 302⁸ straipsnio 1 dalį, priėmęs apeliacinį skundą, apylinkės teismas per tris dienas išsiunčia jo kopijas šio kodekso 291 straipsnyje nurodytiems asmenims, išskyrus skundą padavusį asmenį. Šie asmenys turi teisę, o valstybės ir

savivaldybių institucijos ir įstaigos privalo per keturiolika dienų nuo apeliacinio skundo kopijų išsiuntimo dienos raštu pateikti apygardos teismui atsiliepimus į apeliacinį skundą ir juose išdėstyti savo nuomonę dėl paduoto apeliacinio skundo. Anot teisėjų kolegijos, analogiškos nuostatos dėl asmens informavimo apie apeliacinį procesą įtvirtintos ir ANK 649 straipsnio 1 dalyje, be to, ANK 573 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad šaukimai ir kiti procesiniai dokumentai administracinio nusižengimo teisenoje dalyvaujantiems asmenims siunčiami registruotu laišku į asmens oficialiai deklaruotą gyvenamąją vietą arba kitą žinomą asmens gyvenamąją vietą, o to paties straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad administracinė atsakomybė traukiamam asmeniui, nukentėjusiajam, kurie buvo šaukiami į administracinio nusižengimo bylos nagrinėjimą, apie tolesnį bylos nagrinėjimą gali būti pranešama neregistruotu laišku ar kitu būdu siunčiamu pranešimu, išskyrus ANK 629 straipsnio 2 dalyje numatytus atvejus. Taigi, teisėjų kolegijos teigimu, tiek pagal ATPK, tiek pagal ANK teisė pateikti atsiliepimą į apeliacinį skundą ir jame išdėstyti savo nuomonę (argumentus) negali būti įgyvendinta, jei tokią teisę turintis asmuo nėra gavęs apeliacinio skundo nuorašo ar apskritai nėra informuotas apie vykstantį apeliacinį procesą. Kartu teisėjų kolegija pabrėžė ir tai, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo atnaujintų administracinių teisės pažeidimų bylų nagrinėjimo praktikoje laikomasi nuostatos, jog tinkamai nepranešus administracinė atsakomybė traukiamam asmeniui apie apeliacinį procesą byloje ir neišsiuntus apeliacinio skundo kopijos, nepagrįstai apribojama asmens teisė susipažinti su apeliaciniu skundu, pareikšti savo poziciją dėl šiame procesiniame dokumente išdėstytų argumentų ir pateikti atsiliepimą, ir toks pažeidimas laikytinas esminiu. Teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad iš nagrinėjamos administracinio teisės pažeidimo bylos medžiagos matyti, jog nors pirmosios instancijos teismas rašte „Dėl bylos siuntimo“ nurodė, kad apeliacinio skundo nuorašas siunčiamas A. M., tačiau nėra jokių duomenų, jog A. M. šį skundo nuorašą gavo ir buvo tinkamai informuotas apie apeliacinį procesą. Nesant galimybės pašalinti abejonių dėl tinkamo A. M. informavimo apie paduotą apeliacinį skundą, šias abejones teisėjų kolegija aiškino administracinė atsakomybė traukiamo asmens naudai ir konstatavo, kad A. M. nebuvo tinkamai informuotas apie vykstantį apeliacinį procesą, jam nebuvo sudarytos lygios sąlygos dalyvauti bylos procese pateikiant savo gynybos argumentus.

Atsižvelgusi į išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija skundžiamą apeliacinės instancijos teismo nutartį panaikino ir perdavė bylą iš naujo nagrinėti apeliacine tvarka.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 31 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. 2AT-52-788/2017

II. BAUDŽIAMOSIOS BYLOS

1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo įstatymo taikymas

BK 170 straipsnio 2 ir 3 dalių taikymas

Dėl BK 170 straipsnio 2 ir 3 dalių taikymo

Šioje baudžiamojoje byloje žemesnės instancijos teismai R. P. nuteisė pagal BK 170 straipsnio 2 ir 3 dalis už tai, kad jis interneto tinklalapyje www.15min.lt, rašydamas komentarus po įvairiais straipsniais, viešai tyčiojosi, niekino, skatino neapykantą, kurstė diskriminuoti, taip pat smurtauti ir fiziškai susidoroti su žmonių grupe ar jai priklausančiu asmeniu dėl tautybės. Kasatorius, nesutikdamas su žemesnės instancijos teismų sprendimais, teigė, kad buvo nuteistas nepagrįstai už nuomonės apie kitos valstybės agresyvią politiką reiškimą, taip apribojant jo saviraiškos laisvę ir pažeidžiant jo konstitucinę teisę skleisti savo įsitikinimus.

Teisėjų kolegija, pasisakydama dėl BK 170 straipsnio taikymo, visų pirma, atkreipė dėmesį į Lietuvos Respublikos Konstitucijoje, taip pat ir tarptautinės bei Europos Sąjungos teisės aktuose įtvirtintas nuostatas, draudžiančias žmonių grupės ar jai priklausančių asmenų diskriminavimą dėl tautybės, rasės, lyties, kilmės, religijos ar kitos grupinės priklausomybės. Teisėjų kolegija nurodė, kad kvalifikuojant veikas pagal BK 170 straipsnio 2 ir 3 dalis, būtina nustatyti, kad įžeidžiamo, niekinamo, diskriminacinio pobūdžio vieši kaltininko pareiškimai, taip pat raginimai smurtauti

buvo skiriami tam tikram neapibrėžtam skaitytojų ar klausytojų ratui tiesiogiai palenkti, t. y. sukurstyti juos prieš tam tikrą žmonių grupę ar jai priklausantį asmenį dėl lyties, seksualinės orientacijos, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, sukelti neapykantą, suformuoti niekinamą, diskriminacinį požiūrį į juos arba paskatinti panaudoti fizinę ar psichinę prievartą prieš juos. Kaip pažymėjo kasacinis teismas, kvalifikuojant veiką nebūtina nustatyti konkretaus asmens, prieš kurį buvo padaryta veika – pakanka nustatyti, ar šia nusikalstama veika buvo siekiama pasityčiojant, paniekinant skatinti neapykantą ar diskriminaciją prieš konkrečių asmenų, pasižyminčių lyties, seksualinės orientacijos, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų bendrumu, grupę.

Teisėjų kolegija pažymėjo, kad, kaip teisingai nurodė apeliacinės instancijos teismas, R. P. komentarai „*rusiškos kiaulės kriuksi pritvinkę žmonių kraujo. geras ruskis – miręs, Ruskiai negali gyventi jeigu jiems neplauna smegenų, Geras rusas tik miręs nes žmogždžių ir banditų vieta po žeme, rusiškos brandingos kruvinais snukiais tegul sėdi namuose ir geria samanę. Po to seka mordobojus daužant snukius štanketais. Tokios fašistų kultūros pasauliui nereikia, Gaila kad ne 101 procentas. Beprotės beždžionių veislės fašistai geri tik negyvi nes pasiutligė gydoma tik pakasant po žeme*“ nagrinėjamu atveju pagrįstai įvertinti kaip viešas tyčiojimas, niekinimas, neapykantos skatinimas ir diskriminacijos kurstymas prieš atitinkamą žmonių grupę, skiriamą pagal tautybę, t. y. kaip nusikalstamos veikos, nustatytos BK 170 straipsnio 2 dalyje. Visi kiti komentarai įvertinti kaip raginimas smurtauti, fiziškai susidoroti su žmonių grupe, skiriama tautiniu pagrindu (žudyti rusus, išnaikinti juos nuo žemės paviršiaus, numatyti jiems vietą po žeme ar rezervate, sunaikinti bet kokiomis priemonėmis ir kuo greičiau), t. y. kaip nusikalstamos veikos, įtvirtintos BK 170 straipsnio 3 dalyje. Teisėjų kolegijos vertinimu, akivaizdu, kad pacituotų komentarų turinys rodo ne kitos valstybės politikos aptarimą ar kritiką. Kasacinis teismas pažymėjo, kad teisė turėti įsitikinimus ir saviraiškos laisvė nesiderina su viešu tyčiojimusi, neapykantos bei diskriminacijos skatinimu ir juo labiau nesiderina su raginimu smurtauti, fiziškai susidoroti su tam tikros tautybės asmenų grupe, taigi, laisvė reikšti įsitikinimus ir skleisti informaciją nesuderinama su nusikalstamais veiksmais. Kartu teisėjų kolegija atkreipė dėmesį ir į tai, kad R. P. parašė net penkiolika viešų komentarų internete, o tai, teisėjų kolegijos nuomone, taip pat tik patvirtina, kad jo veiksmai nebuvo atsitiktiniai, o priešingai – buvo apgalvoti.

Taigi, atsižvelgęs į išdėstytus argumentus, kasacinis teismas atmetė kasatoriaus R. P. kasacinį skundą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-206-693/2017

BK 178 straipsnio 2 dalies taikymas

Dėl bendrosios jungtinės sutuoktinių nuosavybės kaip vagystės dalyko

Apžvelgiamoje baudžiamojoje byloje apeliacinės instancijos teismo nuosprendžiu, panaikinus pirmosios instancijos teismo išteisinamąjį nuosprendį, V. G. buvo nuteistas pagal BK 178 straipsnio 2 dalį už tai, kad atvirai iš automobilio salono pagrobė nukentėjusiajai L. G. priklausantį 2500 Eur vertės turtą. Nuteistasis V. G., nesutikdamas su apeliacinės instancijos teismo sprendimu, apskundė jį kasacine tvarka.

Teisėjų kolegija pirmiausia, nurodžiusi, kad vagystės dalyku gali būti tik svetimas turtas, pažymėjo, kad svetimu turtu nelaikomas turtas, priklausantis asmenims bendrosios nuosavybės teise, kol jis nėra padalytas arba kol jungtinė nuosavybės teisė nėra pasibaigusi kitu būdu. Tai, koks turtas pripažįstamas bendrąja jungtine ir koks asmenine sutuoktinių nuosavybe, nurodyta CK 3.88, 3.89 straipsniuose. Kartu teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad minėtuose CK straipsniuose nurodytas asmeninio naudojimo daiktų sąrašas nėra išsamus, todėl teismas gali pripažinti asmenine sutuoktinio nuosavybe ir kitus daiktus.

Teisėjų kolegija nurodė, kad nagrinėjamo įvykio metu V. G. ir L. G. buvo sudarę santuoką ir nors nukentėjusioji parodė, kad kaltinime nurodytus pinigus buvo pasiskolinusi, o daiktus įsigijusi už savo asmenines lėšas, gautas iš darbinės veiklos ir pašalpu. Tuo tarpu pagal CK 3.88 straipsnio

1 dalies 5 punktą, pajamos, gautos po santuokos sudarymo iš sutuoktinių ar vieno jų darbinės ar intelektinės veiklos, dividendai, taip pat pensijos, pašalpos bei kitokios išmokos, išskyrus tikslinės paskirties išmokas (žalos, padarytos dėl sveikatos sužalojimo, taip pat neturtinės žalos atlyginimas, gauta tikslinė materialinė parama, skirta tik vienam sutuoktiniui, ir kita), pripažįstamos bendrąja jungtine sutuoktinių nuosavybe. Taigi, teisėjų kolegijos teigimu, pagal bendrą taisyklę daiktai, įgyjami už bendrosios jungtinės nuosavybės lėšas, turi būti priskiriami prie bendrosios jungtinės nuosavybės. Atsižvelgusi į tai, teisėjų kolegija pažymėjo, kad nagrinėjamu atveju byloje patikimai nenustačius, kad kaltinime nurodytas turtas buvo nukentėjusiosios L. G. asmeninė nuosavybė ir kartu buvo nuteistajam V. G. svetimas turtas, šis turtas negalėjo būti pripažintas vagystės dalyku.

Kartu nagrinėjamos bylos kontekste teisėjų kolegija pabrėžė ir būtinumą tokio pobūdžio bylose remtis ne vien tik objektyviosiomis aplinkybėmis užvaldant svetimą turtą, bet nustatyti ir subjektyviasias aplinkybes t. y. kaip asmuo suvokė savo veiksmus, kokius padarinius numatė ir kokio tikslo siekė. Tuo tarpu šiuo atveju, kaip pažymėjo teisėjų kolegija, byloje nustatytos aplinkybės nepatvirtina, jog V. G. turėjo tikslą pasisavinti nukentėjusiosios L. G. turtą, kad jo tyčia buvo nukreipta būtent į negrižtamą svetimo turto užvaldymą ir kad suvokė grobiąs svetimą turtą. Teisėjų kolegija atkreipė dėmesį ir į tai, kad nagrinėjamo įvykio metu tarp V. G. ir L. G. buvo konfliktinė situacija, vyko skyrybų procesas, be to, byloje nustatyta ir tai, kad iš L. G. paimti daiktai ir pinigai nuteistojo buvo geranoriškai gražinti, taigi žala nukentėjusiajai nepadaryta. Šiame kontekste teisėjų kolegija pažymėjo, kad apeliacinės instancijos teismas subjektyviųjų turto pagrobimo sudėties požymių (kaltės, motyvo, tikslo) V. G. veikoje buvimo nenustatė ir dėl jų skundžiamame nuosprendyje nepasisakė.

Atsižvelgusi į išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija apeliacinės instancijos teismo apkaltinamąjį nuosprendį šioje baudžiamojoje byloje panaikino ir paliko galioti pirmosios instancijos teismo išteisinamąjį nuosprendį be pakeitimų.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-187-895/2017

2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso įstatymo taikymas

BPK 109 straipsnio taikymas

Dėl civilinio ieškinio atsisakymo

Šioje baudžiamojoje byloje pirmosios instancijos teismo buvo pripažinti pagrįstais ir patenkinti nukentėjusiųjų civiliniai ieškiniai dėl turtinės žalos atlyginimo. Apeliacinės instancijos teisme nukentėjusiosios pateikė pareiškimus, kuriais atsisakė civilinių ieškinų, todėl kasaciniame skunde nuteistasis, be kita ko, teigė, kad apeliacinės instancijos teismas, palikdamas galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą dėl civilinių ieškinų priteisimo, padarė esminių BPK pažeidimų.

Kasacinis teismas, vertindamas šią situaciją pabrėžė, kad, nors BPK 112 straipsnio 3 dalyje tiksliai nenurodyta, kad civilinis ieškovas turi teisę atsisakyti pareikšto ieškinio iki tol, kol pirmosios instancijos teismas (o ne apeliacinės instancijos teismas, kaip nutiko nagrinėjamoje byloje) neišėjęs į pasitarimų kambarį priimti nuosprendžio, sisteminis šios normos teksto aiškinimas leidžia teigti, kad įstatymų leidėjas, numatęs galimybę baudžiamajame procese nagrinėti civilinį ieškinį, jo pareiškimą ir atsisakymą sieja su bylos nagrinėjimu pirmosios instancijos teisme. Taigi, teisėjų kolegijos nuomone, apeliacinės instancijos teismas, sprendęs, kad atsisakyti pareikšto civilinio ieškinio galima iki tol, kol byla nagrinėjantis pirmosios instancijos teismas nėra išėjęs į pasitarimų kambarį priimti nuosprendžio, nepadarė esminių BPK nuostatų, reguliuojančių civilinio ieškinio klausimus baudžiamajame procese, pažeidimų. Kartu teisėjų kolegija pažymėjo, kad nukentėjusiosios šiuo atveju, kai teismo nuosprendžiu iš nuteistojo jau priteista turtinė žala, gavusios vykdomuosius raštus (CPK 646 straipsnio 1 dalis), gali jų ir nepateikti antstoliui vykdyti (CPK 650 straipsnis), t. y. turi teisę nepradėti vykdymo proceso. Taigi, teisėjų kolegijos teigimu,

nukentėjusiosios turi teisę pačios nuspręsti, ar jos reikalaus iš nuteistojo priteistos žalos atlyginimo ar ne.

Atsižvelgusi į išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija nuteistojo kasacinį skundą atmetė.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-239-976/2017

Dėl civilinio ieškinio atsisakymo, esant civilinių atsakovų daugetui

Apžvelgiamoje baudžiamojoje byloje ikiteisminio tyrimo metu nukentėjusysis pateikė civilinį ieškinį, kuriuo prašė iš keturių nuteistųjų solidariai priteisti jam turtinės ir neturtinės žalos atlyginimą. Bylos nagrinėjimo teisme metu nukentėjusysis patikslino civilinį ieškinį, prašydamas priteisti jam turtinės ir neturtinės žalos atlyginimą tik iš trijų nuteistųjų, kadangi vienas nuteistasis jo atsiprašė ir savo žalos dalį atlygino. Pirmosios instancijos teismas žalos atlyginimą nukentėjusiajam priteisė solidariai iš visų nuteistųjų ir civilinio ieškinio atsisakymo dėl vieno iš nuteistųjų klausimo nesvarstė ir nuosprendyje apie tai nepasisakė. Apeliacinės instancijos teismas, atmesdamas nuteistojo, dėl kurio nukentėjusysis atsisakė civilinio ieškinio, apeliacinį skundą, pritarė pirmosios instancijos teismo sprendimui priteisti nukentėjusiajam patirtos žalos atlyginimą iš visų nuteistųjų solidariai. Šį sprendimą apeliacinės instancijos teismas motyvavo tuo, kad, pagal CK 6.279 straipsnio 1 dalį, bendrai nukentėjusiam asmeniui žalą padarę asmenys atsako solidariai, o pagal CK 6.6 straipsnio 3 dalį solidarioji skolininkų pareiga preziumuojama, jeigu prievolė susijusi su kelių asmenų veiksmais padarytos žalos atlyginimu; nukentėjusieji patyrė žalą dėl bendrų nuteistųjų nusikalstamų veiksmų jiems veikiant bendrininkų grupe, todėl šie nuteistieji (tarp jų ir apeliacinį skundą padavęs nuteistasis) dėl nukentėjusiesiems padarytos žalos turi atsakyti solidariai; prievolės atlyginti žalą solidarumas reiškia, kad pareiga ją atlyginti negali būti skaidoma į dalis, nors yra keli skolininkai. Dėl to apeliacinės instancijos teismas sprendė, kad, nepriklausomai nuo to, kiek ir kuris nuteistasis ar jų artimieji atlygino žalą nukentėjusiajam savanoriškai, pirmosios instancijos teismas pagrįstai iš visų nuteistųjų priteisė atlyginti nukentėjusiajam likusią neatlygintą žalą.

Kasacinis teismas, vertindamas šią situaciją, pažymėjo, kad pagal bendrąsias prievolių nuostatas, jeigu skolininkų pareiga yra solidari, tai kreditorius turi teisę reikalauti, kad prievolę įvykdytų tiek visi ar keli skolininkai bendrai, tiek bet kuris iš jų skyrium, be to, tiek ją visą, tiek jos dalį (CK 6.6 straipsnio 4 dalis). Kartu teisėjų kolegija nurodė, kad pagal CK 6.23 straipsnio 1 dalį, solidariosios prievolės kreditorius turi diskreciją atsisakyti reikalavimo vienam iš skolininkų, be to, jis turi teisę atleisti skolininką nuo jo prievolės dalies vykdymo arba pareikšti, kad ji neegzistuoja (CK 6.129 straipsnis). Ieškovo teisė atsisakyti baudžiamojoje byloje pareikšto civilinio ieškinio numatyta BPK 112 straipsnio 3 dalyje. Tai, kad civilinis ieškovas baudžiamojoje byloje turi teisę atsisakyti pareikšto ieškinio, be kita ko, teisėjų kolegijos manymu, reiškia, jog esant atsakovų daugetui, ieškovas turi teisę pareikšti atsisakymą civilinio ieškinio tik dėl vieno ar kelių civilinių atsakovų. Atsisakymas ieškinio gali būti pareikštas iki tol, kol teismas neišėjęs į pasitarimo kambarį priimti nuosprendžio.

Kasacinis teismas pažymėjo taip pat ir tai, kad nors ieškinio atsisakymo tvarka BPK nėra reglamentuota, tačiau pagal BPK 113 straipsnio 2 dalį, kai nagrinėjant civilinį ieškinį baudžiamojoje byloje kyla klausimų, kurių sprendimo BPK nereglamentuoja, taikomos atitinkamos civilinio proceso normos, jeigu jos neprieštaruja baudžiamojo proceso principams. Anot teisėjų kolegijos, tai reiškia, kad, sprendžiant dėl ieškinio atsisakymo, teismai *mutatis mutandis* (su atitinkamais pakeitimais) turi vadovautis CPK 42 straipsnio, 140 straipsnio nuostatomis. Atsižvelgus į tai, baudžiamojoje byloje teismas nepriima ieškovo ieškinio atsisakymo tuomet, kai tai prieštaruja imperatyvioms įstatymų nuostatomis ar viešajam interesui; teismo sprendimas nepriimti ieškinio atsisakymo turi būti motyvuotas. Kasacinis teismas pabrėžė, kad pagal CK 6.129 straipsnio 1 dalį tuo atveju, kai solidarūs skolininkas atleidžiamas nuo jo prievolės dalies vykdymo, šio skolininko prievolė baigiasi (CK 6.129 straipsnio 1 dalis), o kiti bendraskoliai atleidžiami nuo bendraskolio prievolės dalies vykdymo (CK 6.129 straipsnio 6 dalis). Vadinas, jei teismas priima ieškinio atsisakymą kuriam nors bendraatsakoviui, kitiems bendraatsakoviams

solidarioji prievolė išlieka, tačiau ji sumažėja atleisto (-ų) nuo prievolės vykdymo atsakovo (-ų) dalimi. Anot teisėjų kolegijos, ši dalis nebūtinai turi būti nustatyta proporcingai pagal žalos dydį ir atsakovų skaičių – nustatydamas šią dalį teismas turi atsižvelgti į atleistino nuo prievolės skolininko savanoriškai atlygintą nukentėjusiajam žalos dalį; be to, gali būti atsižvelgta ir į atsakovo individualų prisidėjimą prie neturtinės žalos padarymo ir pan.

Atsižvelgusi į išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija konstatavo, kad nagrinėjamoje byloje apeliacinės instancijos teismas bylos dalies dėl turtinės ir neturtinės žalos atlyginimo priteisimo iš nuteistojo, dėl kurio nukentėjusysis atsisakė civilinio ieškinio, nepatikrino tiek, kiek to buvo prašoma šio nuteistojo apeliaciniame skunde. Be to, pritardamas žalos atlyginimo nukentėjusiajam priteisimui iš visų nuteistųjų solidariai, nagrinėjamos bylos kontekste apeliacinės instancijos teismas, teisėjų kolegijos nuomone, netinkamai aiškino CK normas, reglamentuojančias solidarios atsakomybės taikymą. Dėl to teisėjų kolegija panaikino apeliacinės instancijos teismo nutarties dalį, kuria atmestas nuteistojo, dėl kurio nukentėjusysis atsisakė civilinio ieškinio, apeliacinis skundas dėl turtinės ir neturtinės žalos priteisimo nukentėjusiajam ir šią bylos dalį perdavė iš naujo nagrinėti apeliacine tvarka.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-216-511/2017

III. CIVILINĖS BYLOS

Asmenys

Dėl uždariosios akcinės bendrovės vadovo atsakomybės už bendrovei padarytą žalą

Ieškovė (uždaroji akcinė bendrovė) prašė priteisti iš buvusio vadovo bendrovei padarytos žalos atlyginimą. Pirmosios instancijos teismas ieškinį atmetė, o apeliacinės instancijos teismas ieškinio dalį tenkino.

Kasacinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija pažymėjo, kad ankstesnėje Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje vadovo atsakomybės skirstymo į civilinę ir materialinę esminis kriterijus buvo ne teisės normos, kurios pažeistos, bet vadovo veiklos adresatas: civilinės atsakomybės atveju pažeidimai kildavo iš vadovo santykių su trečiaisiais asmenimis, o materialinės atsakomybės atveju – iš vadovo veiklos, nukreiptos į įmonės vidų. Esminiu vadovo civilinės ir materialinės atsakomybės atribojimo kriterijumi naujausioje Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje laikomas ne vadovo veiklos adresatas, o pažeistų vadovo pareigų pobūdis, nepriklausomai nuo to, ar pažeidimas pasireiškia santykiuose su trečiaisiais asmenimis ar bendrovės viduje. Plėtodama ir vienodindama kasacinio teismo praktiką išplėstinė teisėjų kolegija konstatavo, kad bendrovės vadovo teisinis statusas įgyjamas Akcinių bendrovių įstatyme nustatyto juridinio fakto pagrindu, konkrečiai, bendrovės valdybos (jei valdyba nesudaroma, – stebėtojų tarybos, o jei nesudaroma ir stebėtojų taryba, – visuotinio akcininkų susirinkimo) nutarimu, o ne vadovo ir bendrovės sudarytos darbo sutarties pagrindu, įstatymuose išimtinai vadovui nustatytos pareigos negali būti keičiamos darbo sutartimi, todėl už šių pareigų pažeidimą vadovui taikytina civilinė, o ne materialinė atsakomybė. Išplėstinė teisėjų kolegija suformulavo tokias teisės aiškinimo taisykles: ar bendrovės vadovui taikytina civilinė ar materialinė pagal darbo teisės normas kylanti atsakomybė, nustatoma atsižvelgiant į vadovo veiksmo, sukėlusio žalą, pobūdį ir pažeistų pareigų rūšį – jei vadovas padaro žalą veikdamas pagal savo, kaip valdymo organo, kompetenciją, jam taikoma civilinė atsakomybė. Nustačius, kad vadovas bendrovei žalą padarė pažeisdamas jam, kaip bendrovės darbuotojui, nustatytas pareigas, kartu nepažeisdamas savo, kaip bendrovės vadovo, kompetencijos, jam taikoma materialinė atsakomybė pagal darbo teisę. Ieškovui, reiškiančiam reikalavimą taikyti vadovui civilinę atsakomybę, tenka pareiga įrodyti, kad pažeista būtent įstatyme įtvirtinta vadovo pareiga, o ne darbuotojui Darbo kodekse numatytos pareigos (CPK 12, 178 straipsniai).

Kasacinis teismas pažymėjo, kad ieškinys atlyginti žalą taikant civilinę atsakomybę bendrovės vadovui gali būti pareikštas šiais skirtingais pagrindais: dėl vadovo veikloje įstatymu

nustatytų pareigų pažeidimo, fiduciarinių pareigų pažeidimo ir (arba) netinkamo verslo sprendimo priėmimo, dėl kurių atsirado žala. Priklausomai nuo ieškinio reikalavimo pagrindo, skiriasi įrodinėjimo pareigos nustatant vadovo civilinės atsakomybės sąlygas apimtis. Valdymo organų nariai atsako tik už kaltus veiksmus. Už fiduciarinių pareigų pažeidimą ir bylose, kuriose dėl vadovo veiksmų teisėtumo sprendžiama taikant verslo sprendimų priėmimo taisyklę, valdymo organų narių (vadovo) atsakomybė kyla ir taikoma tik esant dideliam neatsargumui arba tyčiai. Tačiau už įstatymuose nustatytų imperatyviųjų teisės normų pažeidimą (pvz., nustatytos pareigos laiku inicijuoti bankroto bylą pažeidimą (Įmonių bankroto įstatymo 8 straipsnio 1 dalies nuostatų nevykdymą)) vadovui civilinė atsakomybė atsiranda esant paprastam neatsargumui.

Kasacinis teismas taip pat nurodė, kad viena iš įstatyme įtvirtintų bendrovės vadovo pareigų yra tinkamai organizuoti bendrovės turto apskaitą (Buhalterinės apskaitos įstatymo 21 straipsnio 1 dalis). Už šios pareigos nevykdymą vadovui taikytina ne materialinė, o civilinė atsakomybė, nes tai išimtinai valdymo organui nustatyta pareiga. Sprendžiant ginčą dėl bendrovės vadovo atsakomybės už tinkamai neišsaugotą ir neįtrauktą į apskaitą bendrovės turtą yra reikšminga nustatyti, ar vadovas laikėsi rūpestingumo pareigos.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino apeliacinės instancijos teismo sprendimą ir bylą perdavė šiam teismui nagrinėti iš naujo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-177-701/2017

Šeimos teisė

Dėl tėvo valdžios apribojimo ir nepilnamečio vaiko globos nustatymo bei jurisdikcijos tėvų pareigų bylose

Ieškovė (laikinoji globėja, žuvusios vaiko motinos sesuo) prašė atskirti vaiką nuo tėvo - Nyderlandų piliečio - ir jį paskirti vaiko globėja, priteisti iš atsakovo vaikui išlaikymą. Pirmosios instancijos teismas ieškinį tenkino, o apeliacinės instancijos teismas reikalavimą dėl vaiko atskyrimo nuo tėvo atmetė ir laikinai apribojo atsakovo tėvo valdžią vaikui.

Kasacinis teismas konstatavo, kad neteisėto vaiko išvežimo ar negražinimo atveju jurisdikcija nustatoma ne pagal bendrąją jurisdikcijos taisyklę, įtvirtintą Europos Sąjungos Tarybos 2003 m. lapkričio 27 d. reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 (toliau – Reglamentas Nr. 2201/2003) 8 straipsnio 1 dalyje (kuria rėmėsi bylą nagrinėję teismai), o pagal specialiąsias jurisdikcijos taisykles, įtvirtintas Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnyje. Byla dėl vaiko gražinimo Lietuvos teismuose prasidėjo ir priimta nutartis dėl negražinimo įsiteisėjo gerokai anksčiau negu Nyderlandų Karalystės teismai byloje pagal tėvo ieškinį, kuriuo, be kita ko, reikalauta gražinti vaiką, tik gerokai vėliau, jurisdikciją perdavė Lietuvos teismams. Todėl bylos iškėlimo Lietuvos teisme metu neegzistavo Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnyje nurodytos sąlygos, kurioms esant jurisdikcija nagrinėti ginčą dėl tėvų pareigų priklausytų arba pereitų Lietuvos teismams. Ieškiniu pareikšti reikalavimai dėl tėvų pareigų tuo metu priklausė Nyderlandų Karalystės teismų jurisdikcijai. Kasacinis teismas pažymėjo, kad Lietuvos Respublikos teismams nagrinėti šią bylą iš esmės draudė ir iš Hagos konvencijos kylantys tarptautiniai įsipareigojimai (Hagos konvencijos 16 straipsnis). Kasacinis teismas taip pat pažymėjo, kad apžvelgiamos bylos iškėlimo momentu vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta nebuvo Lietuvoje: vaikas didžiąją gyvenimo dalį buvo pragyvenęs Nyderlandų Karalystėje, turėjo šios šalies pilietybę, ten buvo abiejų jo tėvų nuolatinė gyvenamoji vieta. Vaikas buvo išvykęs iš nuolatinės gyvenamosios vietos atostogų su mama esant tik laikinam tėvo sutikimui, nuo išvykimo iki bylos iškėlimo buvo praėję tik 2 mėnesiai. Kasacinis teismas konstatavo, kad kiekvienu atveju, kai sprendžiamas žemesnės instancijos teismų procesinių sprendimų, priimtų pažeidžiant Reglamente Nr. 2201/2003 įtvirtintas jurisdikcijos taisykles, galiojimo klausimas, būtina, be kita ko, įvertinti padaryto pažeidimo akivaizdumą ir padaryto proceso teisės pažeidimo ištaisymo galimą poveikį byloje dalyvaujančių asmenų (pirmiausia – vaiko) teisėms. Atsižvelgdamas į tai, kad Nyderlandų

Karalystės teismas, turintis jurisdikciją nagrinėti reikalavimus dėl tėvų pareigų, priėmė įsiteisėjusį sprendimą nereikalaujantį grąžinti vaiko bei perdavė jurisdikciją Lietuvos teismams, kasacinis teismas pažymėjo, kad šioje situacijoje susiduria dvi reikšmingos vertybės – viena vertus, teismo pareiga užtikrinti Reglamente Nr. 2201/2003 įtvirtintų jurisdikcijos taisyklių laikymąsi, kita vertus – vaiko teisė į efektyvų, greitą ir veiksmingą teismo procesą, kuriame sprendžiamas klausimas dėl jo globos teisių (tėvų pareigų). Kasacinis teismas konstatavo, kad tokioje ypatingoje situacijoje, kokia susiklostė šioje byloje, kasacinio teismo sprendimas panaikinti pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinius sprendimus vien dėl padarytų jurisdikcijos taisyklių pažeidimų ir palikti ieškinį nenagrinėtą neatitiktų teisingumo principo, proceso koncentracijos ir ekonomiškumo principų bei geriausių vaiko interesų apsaugos principo.

Kasacinis teismas nurodė, kad nors CK 3.182 straipsnio 1 dalyje globėjas (rūpintojas) tiesiogiai nenurodytas tarp asmenų, turinčių teisę kreiptis į teismą dėl vaiko atskyrimo nuo tėvų (tėvo ar motinos), tačiau CK 3.182 straipsnio 2 dalyje globėjui (rūpintojui) suteikiama teisė kreiptis į teismą dėl tėvų valdžios apribojimo. Sistemiskai ir lingvistiškai analizuojant CK ir CPK normas, darytina išvada, kad vaiko atskyrimas nuo tėvų (tėvo ar motinos) yra viena iš tėvų valdžios ribojimo rūšių. Abi priemonės – tiek tėvų valdžios apribojimas, tiek vaiko atskyrimas nuo tėvų (tėvo ar motinos) yra skirtos vaiko teisių ir interesų apsaugai. Kasacinis teismas pažymėjo, kad teismo, nagrinėjančio klausimą dėl vaiko atskyrimo nuo tėvų (tėvo ar motinos) ar tėvų valdžios apribojimo, nesaisto nei ieškinio (prašymo) dalykas, nei faktinis pagrindas. Kasacinis teismas konstatavo, kad vaiko globėjas (rūpintojas) turi teisę kreiptis į teismą tiek dėl valdžios apribojimo, tiek dėl vaiko atskyrimo nuo tėvų (tėvo ar motinos). Kasacinis teismas atkreipė dėmesį, kad CK 3.257 straipsnį aiškinant sistemiskai su CPK 407 straipsniu (2002 m. vasario 28 d. įstatymo redakcija, galiojusi skundžiamų teismų procesinių sprendimų priėmimo metu), darytina išvada, jog CK 3.257 straipsnio 3 punkte vartojama „atskyrimo“ sąvoka apima ne tik CK 3.179 straipsnyje reglamentuojamą vaiko atskyrimą nuo tėvų (tėvo ar motinos), bet ir CK 3.180 straipsnyje nustatytą tėvų (tėvo ar motinos) valdžios apribojimą. Kasacinis teismas konstatavo, kad byloje, kuriose nagrinėjamas prokuroro arba valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos ieškinys dėl vaiko atskyrimo nuo tėvų (tėvo ar motinos) arba tėvų valdžios apribojimo, teismas, nusprendęs tenkinti reikalavimą, vaiko nuolatinę globą (rūpybą) nustato pagal atitinkamai prokuroro arba valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos pareiškimą (CPK 497 straipsnio 1 dalis, CK 3.257 straipsnio 3 punktas, 3.263 straipsnis, 3.264 straipsnio 3 dalis). Tuo tarpu byloje, kuriose nagrinėjamas vieno iš tėvų, artimųjų giminaičių arba globėjo (rūpintojo) ieškinys dėl vaiko atskyrimo nuo tėvų (tėvo ar motinos) arba tėvų valdžios apribojimo, teismas, nusprendęs tenkinti reikalavimą, klausimą dėl vaiko nuolatinės globos (rūpybos) nustatymo ir vaiko gyvenamosios vietos nustatymo privalo išspręsti: 1) pagal prokuroro arba valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos pareiškimą – jeigu jis byloje yra pareiškiamas; 2) jeigu pirmiau nurodytos institucijos atitinkamo pareiškimo nepareiškia – savo iniciatyva, atsižvelgdamas į valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos išvadą (CK 3.178 straipsnis). Kasacinis teismas sprendė, kad šioje byloje teismai, apribodami tėvo valdžią (pirmosios instancijos teismas taikydamas vieną tėvo valdžios apribojimo rūšį – vaiko atskyrimą, apeliacinės instancijos teismas – tėvo valdžios apribojimą), remdamiesi CPK 407 straipsniu (2002 m. vasario 28 d. įstatymo redakcija, galiojusi skundžiamų teismų procesinių sprendimų priėmimo metu), privalėjo savo iniciatyva nustatyti nuolatinę vaiko globą ir nustatyti vaiko gyvenamąją vietą.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas paliko apeliacinės instancijos teismo nutartį nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-244-695/2017

Daiktinė teisė

Dėl nekilnojamojo daikto ar jo dalies pirkėjo teisių į žemės sklypą, reikalingą nekilnojamajam daiktui ar jo daliai (pvz., butui ar kitai patalpai daugiabučiame name) eksploatuoti, kai pardavėjas yra žemės sklypo savininkas, bei teismo pareigos ex officio konstatuoti niekinio sandorio teisinės pasekmės ir faktą

Ieškovas prašė pripažinti, kad kartu su butu, rūsiu daugiabučiame name bei ūkinio pastato dalimi atsakovai pardavė ir žemės sklypo dalis, reikalingas šioms patalpoms eksploatuoti. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį atmetė.

Kasacinis teismas konstatavo, kad kai parduodamas butas ar kitos patalpos daugiabučiame name ir pardavėjas yra atitinkamos žemės sklypo dalies savininkas, tai dėl teisių į žemės sklypo dalį, reikalingą butui ar kitai patalpai eksploatuoti, sprendžiama taikant Žemės įstatymo 30 straipsnio 7 dalies nuostatas (perleidžiant butą ar kitą patalpą daugiabučiame name, kartu turi būti perleidžiama ir nuosavybės teisė į bendrąją nuosavybę esančią žemės sklypo dalį) kartu su CK 6.394 straipsnio 2 dalies nuostatomis (pirkėjui perduodama nuosavybės teisė į tą žemės sklypą arba žemės nuomos ar užstatymo teisė, atsižvelgiant į tai, ką nustato sutartis), t. y. buto ar kitos patalpos daugiabučiame name pirkėjui turi būti perleidžiama nuosavybės teisė į atitinkamą žemės sklypo dalį, žemės nuomos ar užstatymo teisė, atsižvelgiant į tai, ką nustato sutartis. Kasacinis teismas pažymėjo, kad CK 6.394 straipsnio 2 dalyje suformuluotos nuostatos yra privatinės, o ne viešosios teisės normos. Tai, kad jose išdėstytos tam tikros konkrečias teises suteikiančios ar jų taikymą įtvirtinančios nuostatos, ne visada reiškia, kad asmenims yra apribojamos teisės ar yra pagrindas netaikyti kitų teisių, kurias asmenys turi. CK 6.394 straipsnio 2 dalies nuostata „atsižvelgiant į tai, ką numato sutartis“ leidžia daryti išvadą, kad šioje normoje pateiktas pavyzdinis, o ne baigtinis naudojimosi žemės sklypu pagrindų sąrašas. Kasacinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija suformulavo tokią teisės taikymo taisyklę: pagal pastato, įrenginio ar kitokio nekilnojamojo daikto, taip pat buto ar kitų patalpų daugiabučiame name pirkimo–pardavimo sutartį, kai pardavėjas yra žemės sklypo, kuriame yra parduodamas nekilnojamasis daiktas, ar jo dalies, reikalingos šiam butui ar kitai patalpai daugiabučiame name eksploatuoti, savininkas, pirkėjas ir pardavėjas gali susitarti dėl pirkėjo teisių į žemės sklypą ar jo dalį visais CK ir įstatymuose nustatytais ar jiems neprieštaraujančiais pagrindais. Šioje byloje pagal šalių sutartis buvo parduotas butas ir garažas daugiabučiame name bei ūkinio pastato dalis, bet neįvykdyti įstatymo reikalavimai ir nepasisakyta dėl žemės sklypo dalies, reikalingos jiems eksploatuoti, naudojimo teisių, o ieškovas prašė pripažinti, kad kartu su butu ir garažu daugiabučiame name bei ūkinio pastato dalimi atsakovai pagal šias sutartis pardavė ir atitinkamą žemės sklypo dalį. Toks sutartyje nesančios sąlygos pripažinimas reikštų dar vieno pirkimo–pardavimo sandorio sudarymą, papildomo objekto (žemės sklypo dalies) įtraukimą į pirkimo–pardavimo sutartį. Reikalavimui patenkinti turi būti įrodyta, kad šalys sudarė sandorį ir dėl kito objekto (žemės sklypo dalies), bet jo tinkamai neįformino. Ginčo atveju aplinkybė, kad nekilnojamojo turto pardavėjai išpareigojo perleisti ir atitinkamas žemės sklypo dalis, neįrodyta. Kasacinis teismas sprendė, kad ieškovo reikalavimas netenkintinas ir nepripažintina, kad jam nuosavybės teise buvo perleistos ir atitinkamos žemės sklypo dalys, reikalingos butui ar kitai patalpai daugiabučiame name eksploatuoti.

Kasacinis teismas yra pažymėjęs, kad teismas savo iniciatyva konstatuoja, jog sandoris yra niekinis, tik tada, kai šis yra tiesiogiai susijęs su byloje pareikštais reikalavimais, toks konstatavimas yra būtinas, ginant asmens pažeistas teises ir taikant niekinio sandorio padarinius. Kasacinis teismas konstatavo, kad nors CK 6.394 straipsnio 2 dalies nuostatos yra imperatyviosios ir ginčo sutartimis šios imperatyviosios normos akivaizdžiai pažeistos (sutartyse neapartos dalies pastato, buto ir kitų patalpų daugiabučiame name pirkėjo teisės į atitinkamas žemės sklypo dalis), tačiau ginčo atveju toks konstatavimas ir niekinio sandorio padarinių taikymas nėra būtinas ginant pažeistas ieškovo ar kitų asmenų teises. Kasacinis teismas pažymėjo, kad šalys, neaptarusios pirkėjo teisių į žemės sklypą, kaip to reikalauja CK 6.394 straipsnio 2 dalis, gali šį sutarties trūkumą ištaisyti sudarydamos sutartį dėl pirkėjo teisių į žemės sklypą, jos taip pat gali kreiptis į teismą,

prašydamos apginti jų pažeistas teises pasirinktu būdu (pvz., įpareigoti kitą šalį sudaryti sutartį, pripažinti, kad šalys susitarė dėl panaudos, ar nustatyti servitutą ir pan.).

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas paliko apeliacinės instancijos teismo nutartį nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-244-695/2017

Dėl administraciniu aktu nustatyto servituto pabaigos pagrindų ir reikalavimų ieškiniui, kuriuo prašoma nustatyti servitutą žemės sklype

Ieškovė prašė panaikinti jos sklype nustatytą kelio servitutą, įpareigoti atsakovę atkurti ieškovei priklausančio šulinio buvusią padėtį bei nustatyti servitutą valdyti šulinį ir juo naudotis kaip gyvenamojo namo priklausiniu, esančiu valstybinėje žemėje. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai įpareigojo atsakovę atkurti ieškovei nuosavybės teise priklausančio šulinio antžeminio betoninio rentinio buvusią padėtį ir kitą ieškinio dalį atmetė.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad tuo atveju, jei kompetentinga institucija pagal suinteresuoto asmens kreipimąsi nepriima sprendimo panaikinti servitutą (Žemės įstatymo 23 straipsnio 9 dalis), tai suinteresuotas asmuo išsaugo teisę į teisminę gynybą, jei mano, kad servituto nepanaikinimu yra pažeidžiamos jo teisės (CPK 5 straipsnis). Žemės įstatymo 23 straipsnio nuostatomis reglamentuojant tik tam tikrus, su administraciniu aktu nustatytu servitutu susijusius klausimus, papildomai yra taikomos atitinkamos šį institutą reguliuojančios CK nuostatos. CK 4.130 straipsnio 1 dalis nustato ribotą ir išsamų servituto pasibaigimo pagrindų sąrašą. CK 4.112 straipsnio 5 dalyje nustatyta viešpataujančiojo ar tarnaujančiojo daikto savininko teisė kreiptis į teismą ir prašyti pakeisti servituto turinį ar panaikinti servitutą. Ši teisė siejama su iš esmės pasikeitusiomis aplinkybėmis ar nenumatyty aplinkybių atsiradimu, dėl kurių servitutu suteikiamų teisių įgyvendinimas tampa neįmanomas ar labai sudėtingas. Sprendžiant dėl administraciniu aktu nustatyto servituto panaikinimo pagal CK 4.112 straipsnio 5 dalį, būtina nustatyti (įrodyti), kad iš esmės pasikeitė aplinkybės, o dėl servituto pasibaigimo pagal CK 4.130 straipsnio 1 dalį – kad yra bent vienas iš šioje normoje nustatytų pagrindų.

Kasacinis teismas konstatavo, kad ieškinyje būtina nurodyti ir pagrįsti, kodėl viešpataujančiojo daikto tinkamam naudojimui būtina nustatyti servitutą tarnaujančiuoju tapsiančiame žemės sklype. Taigi servitutas turi būti konkrečiai apibrėžtas, o dėl žemės sklype nustatomo servituto turi būti pateiktas jo planas (schema). Tai reiškia, kad ieškinio dėl servituto nustatymo pagrindą sudaro, be kitų, servituto dydžio ir vietos aplinkybės – jo išmatavimai, konfigūracija, išsidėstymas ir kiti duomenys. Jie atvaizduojami plane (schemoje), kuris yra būtinoji ieškinio dalis (priedas). Jeigu ieškinyje neatitinka šių reikalavimų, tai sudaro pagrindą teismui nustatyti terminą trūkumams pašalinti, o, jų nepašalinus, ieškinį atsisakyti priimti arba palikti jį nenagrinėtą tuo atveju, jei byla buvo iškelta. Atsižvelgdamas į tai, kad ginčo atveju ieškinio reikalavimas nustatyti servitutą buvo pareikštas nepateikiant žemės sklypo dalies (kurią prašoma suvaržyti servitutu) plano (schemos), t. y. tikslų ieškinio pagrindo duomenų apie servituto dydį, konfigūraciją, dislokaciją, kasacinis teismas konstatavo, kad pirmosios instancijos teismas, nenustatęs termino ieškinio trūkumams pašalinti, nepagrįstai iš esmės nagrinėjo su turinio trūkumais pateiktą ieškinį dėl servituto nustatymo ir jį atmetė, o apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai šią sprendimo dalį paliko nepakeistą. Dėl nurodytų priežasčių kasacinis teismas panaikino pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų dalis dėl servituto valdyti kiemo statinį ir juo naudotis nustatymo ir perdavė šią bylos dalį nagrinėti iš naujo pirmosios instancijos teismui.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-347-695/2017

Prievolių teisė

Dėl konfiskuoto automobilio saugojimo išlaidų atlyginimo

Ieškovė prašė priteisti solidariai iš atsakovų: automobilio valdytojo (lizingo gavėjo), savininko (lizingo davėjo) ir Valstybinės mokesčių inspekcijos (toliau – VMI) priverstinai nuvežto, o vėliau ir konfiskuoto automobilio saugojimo išlaidų atlyginimą. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai reikalavimus priteisti saugojimo išlaidas iš automobilio valdytojo ir VMI tenkino, reikalavimą automobilio savininkui – atmetė. Apžvelgiamoje byloje kilo teisės klausimas – kam tenka pareiga atlyginti išlaidas už automobilio saugojimą nuo jo perėjimo valstybės nuosavybės momento, kai automobilis konfiskuojamas dėl padaryto Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso (toliau – ATPK) pažeidimo.

Kasacinis teismas yra konstatavęs, kad: pasaulios sutarties dėl priverstinai nuvežtos transporto priemonės saugojimo, sudarytos tarp policijos komisariato ir saugotojo, ypatybė ta, kad pareiga sumokėti už suteiktas saugojimo paslaugas kyla ne ją sudariusiai šaliai (arba ne tik ją sudariusiai šaliai, priklausomai nuo konkrečios sutarties nuostatų); pareiga atlyginti saugojimo išlaidas atsiranda transporto priemonės savininkui specialios viešosios teisės normos – Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymo 33 straipsnio 6 dalies – pagrindu; kiekvienu atveju turi būti nustatytas transporto priemonės savininkas ir valdytojas, kuriems kyla įstatymo nustatyta pareiga atlyginti priverstinai nuvežtos transporto priemonės saugojimo išlaidas; konfiskuotas turtas valstybės nuosavybe tampa nuo nuosprendžio ar nutarimo skirti administracinę nuobaudą įsiteisėjimo momento; valstybei perimant teismo sprendimu konfiskuojamą turtą jai (valstybei) atstovauja VMI, kuriai antstolis perduoda realizuoti konfiskuotą turtą, jeigu įstatymai nenustato kitaip; Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gegužės 26 d. nutarimu Nr. 634 patvirtintos Bešeimininkio, konfiskuoto, valstybės paveldėto, valstybei perduoto turto, daiktinių įrodymų ir radinių perdavimo, apskaitymo, saugojimo, realizavimo, grąžinimo ir pripažinimo atliekomis taisyklės (toliau – Taisyklės) reglamentuoja turto perdavimo valstybei organizavimo tvarką, o ne turto, kuris yra valstybės nuosavybė, perdavimo valdyti vienai ar kitai institucijai tvarką; pagrindinė Taisyklių nuostata yra ta, kad valstybei perduoto turto saugojimo išlaidos apmokamos iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto asignavimų, o Taisyklių 5 punktas detalizuoja, kad jai perduoto turto saugojimo, pripažinimo atliekomis, realizavimo ir kitas išlaidas iš jai skirtų valstybės biudžeto asignavimų apmoka VMI; valstybė, kaip konfiskuoto turto savininkė, prisiima pareigą sumokėti visas išlaidas, susijusias su jai perduoto konfiskuoto turto saugojimu ir kitais veiksniais tvarkant bei realizuojant konfiskuotą turtą; šias išlaidas apmoka VMI iš jai skirtų valstybės biudžeto asignavimų, išskyrus Taisyklių 22 punkte nurodytus atvejus; tik tuo atveju, kai konfiskuotas turtas iki jo perdavimo mokesčių inspekcijai neišsaugomas ar sugadinamas ir tampa nerealizuotinas dėl už jį atsakingos valstybės institucijos netinkamo veikimo (neveikimo), ši institucija tampa atsakinga ir privalo įstatymų nustatyta tvarka atlyginti neteisėtu veikimu (neveikimu) padarytą žalą (*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. kovo 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-140-219/2016*). Įvertinęs tai, kad nagrinėjamos civilinės bylos ir civilinės bylos Nr. e3K-3-140-219/2016 faktinės aplinkybės yra labai panašios ir kad abiejose bylose taikoma ta pati teisė, kasacinis teismas konstatavo, jog Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. kovo 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-140-219/2016 turi precedento galią nagrinėjamoje byloje. Kasacinis teismas nurodė, kad pagrindo nukrypti nuo jo (precedento) šioje byloje nenustatyta. Atsižvelgdamas į tai, kasacinis teismas konstatavo, kad bylą nagrinėję teismai pagrįstai sprendė, jog, įsiteisėjus teismo nutarimui dėl automobilio konfiskavimo, jis tapo valstybės nuosavybe ir valstybei atsirado prievolė atlyginti konfiskuoto turto saugojimo išlaidas.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-362-701/2017

Civilinio proceso teisė

Dėl proceso kalbos reikalavimų

Kasaciniame skunde, be kita ko, keliamas klausimas dėl atsakovo teisių galimo pažeidimo, pirmosios instancijos teismui: 1) neužtikrinant atsakovui teismo posėdžių vertimo į olandų kalbą; 2) neužtikrinant atsakovui teisės gauti kai kuriuos ieškovės teismui pateiktus dokumentus (išskyrus ieškinį su priedais) ir išvadas byloje duodančių institucijų teismui pateiktų rašytinių išvadų vertimus į olandų (arba anglų) kalbą.

Kasacinis teismas nurodė, kad Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT) praktikoje išplėtotas Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio 3 dalies e punkte įtvirtintos asmens teisės nemokamai naudotis vertėjo pagalba aiškinimas baudžiamosios justicijos kontekste: vertimo žodžiu lygis privalo būti pakankamas ir kad kaltinimo aplinkybės privalo būti asmeniui išdėstytos jam suprantama kalba; ne kaltinamasis, o teisminės institucijos turi įrodyti, kad jis pakankamai gerai kalba teismo kalba. Vertėjas žodžiu privalo būti kompetentingas, o teisėjas turi užtikrinti teisingą teismo procesą. Tai sudaro pagrindą spręsti, kad valstybės pareigos vertimo užtikrinimo kontekste turi būti analizuojamos ne tik formaliuoju, bet ir vertimo tinkamumo tam tikro kontrolės lygio užtikrinimo aspektu (kad teisė į teismą netaptų „teorinė ir iliuzinė“). Nors pirmiau nurodyti principai suformuoti EŽTT nagrinėjant skundus dėl asmens teisių baudžiamajame procese, jie *mutatis mutandis* (su būtiniais (atitinkamais) pakeitimais) taikytini ir civiliniam procesui. Kasacinis teismas nurodė, kad tinkamas teismo proceso kalbos principo įgyvendinimas yra kitų civilinio proceso principų – rungimosi (CPK 12 straipsnis), žodiškumo (CPK 15 straipsnis), šalių procesinio lygiateisiškumo (CPK 17 straipsnis), betarpiškumo (CPK 14 straipsnis), teisės būti išklausytam, teisės į apeliaciją įgyvendinimo sąlyga. Teismo proceso kalbos principo pažeidimas yra pagrindas panaikinti teismo sprendimą, jeigu šia aplinkybe grindžiamas apeliacinis ar kasacinis skundas.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad asmens teisė naudotis vertėjo paslaugomis reiškia teismo pareigą užtikrinti, kad teismo posėdžio metu būtų verčiama į asmeniui, nemokančiam valstybinės kalbos, pakankamai gerai suprantamą kalbą. Apžvelgiamoje byloje atsakovui buvo užtikrinta teisė naudotis vertėjo paslaugomis – t. y. teismo posėdžiuose dalyvavo vertėja, ji vertė teismo ir visų posėdyje dalyvaujančių asmenų pasisakymus iš lietuvių į anglų kalbą ir atvirkščiai. Aplinkybę, kad anglų kalba atsakovui buvo pakankamai suprantama ir priimtina, patvirtina įvairi su byla susijusi medžiaga: ieškinio su priedais, išversto į anglų kalbą, ir teismo pranešimų anglų kalba pasirašytinis priėmimas, olandų arba anglų kalbos, kaip atsakovui suprantamų kalbų, nurodymas atsakovo atsiliepime į ieškinį, be kita ko, prašant įpareigoti išvadas byloje teikiančias institucijas pateikti išvadų vertimus į olandų arba anglų kalbą, atsakovo atstovės prašymo Lietuvos vaiko teisių apsaugos institucijoms dėl vaiko grąžinimo surašymas lietuvių ir anglų kalbomis, atsakovo atstovės prašyme, adresuotame teismui, atsakovui tinkamomis nurodymas tiek anglų, tiek olandų kalbų, atsakovo atstovės paaiškinimas teismo posėdžio metu. Be to, iš teismo posėdžių pirmosios instancijos teisme garso įrašų matyti, kad posėdžiuose atsakovas anglų kalba laisvai dėstė savo poziciją, kokių nors realių komunikavimo sunkumų, problemų neįžvelgta. Įvertinęs nurodytas aplinkybes, kasacinis teismas konstatavo, kad šiuo atveju byla nagrinėję teismai pagrįstai sprendė dėl anglų kalbos, kaip atsakovui pakankamai gerai suprantamos kalbos, vartojimo teismo posėdžių metu, todėl atsakovo argumentus dėl teismo pareigos užtikrinti teismo posėdžių vertimą į olandų kalbą atmetė kaip teisiškai nepagrįstus.

Kasacinis teismas išaiškino, kad tais atvejais, kai šalis, nemokanti valstybinės kalbos, veda bylą per atstovą (advokatą), kuris yra Lietuvos Respublikos pilietis, ir teismui raštu aiškiai nenurodo, kad procesinius dokumentus pageidauja gauti pati, vadovaujantis CPK 118 straipsnio 1 dalimi, advokatui siųstini procesiniai dokumentai neprivalo būti išversti į šaliai suprantamą kalbą, taip pat neturi būti išversti advokatui išduodami teismo procesinių dokumentų nuorašai. Kasacinis teismas atkreipė dėmesį, kad šioje byloje atsakovui buvo įteikti į jam suprantamą anglų kalbą išversti visi pirminiai, proceso požiūriu didžiausią reikšmę turintys procesiniai dokumentai, t. y. ieškinys su priedais. Atsakovas atsiliepime į ieškinį nurodė, kad bylą ves per advokatę. Jis teismui

raštu aiškiai nenurodė, kad procesinius dokumentus pageidauja gauti pats. Tai reiškia, kad atsakovo advokatė CPK 113 straipsnio 3 dalies prasme laikytina dalyvaujančiu byloje asmeniu, kuriam turi būti įteikti procesiniai dokumentai. Vadovaujantis CPK 118 straipsnio 1 dalimi, tokiu atveju visi susiję procesiniai dokumentai įteikiami tik atstovui, teisinio pagrindo įteikti juos asmeniškai atsakovui nebuvo. Kadangi advokatė moka valstybinę kalbą, nuo atsakovo pranešimo teismui apie pasirinkimą vesti bylą per advokatę momento visi byloje dalyvaujančių asmenų pateikti procesiniai dokumentai pagrįstai buvo teikiami lietuvių kalba. Kasacinio teismo vertinimu, atsakovo ir jo advokatės dalyvavimas procese, pagrindinių dokumentų, kuriais buvo grindžiamas ieškovės reikalavimas dėl tėvo valdžios apribojimo (ieškinio su priedais), išvertimas į atsakovui suprantamą anglų kalbą sudarė galimybes atsakovui ne tik susipažinti su nagrinėjama byla, bet ir pasisakyti, išreikšti nuomonę dėl nagrinėjamo ginčo. Atsižvelgiant į tai, vertinant procesą kaip visumą, kasacinis teismas sprendė, kad nėra pagrindo konstatuoti, jog atsakovas dėl kalbos barjero negalėjo veiksmingai, realiai įgyvendinti savo procesinių teisių ar buvo nepakankamai įtrauktas į su juo susijusių sprendimų priėmimo procesą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-280-969/2017

Dėl absoliutaus teismo sprendimo negaliojimo pagrindo, kai į bylą neįtraukiamas trečiasis asmuo, dalyvavęs krovinio vežimo procese

Ieškovės (draudikės) reikė regresinį reikalavimą atsakovėms (vežėjoms pagal tarptautinį krovinio vežimą), prašydamos solidariai priteisti iš jų ieškovių įmonei „Maxx Intermodal Systems NV“ išmokėtą draudimo išmoką, kurią ši pervedė krovinio siuntėjai dėl vežimo metu prarasto krovinio. Ieškovės nurodė, kad įmonė „Maxx Intermodal Systems NV“ tik ekspedijavo krovinį ir atsakomybės už vežimą neprisiėmė. Pirmosios instancijos teismas ieškinį atmetė, o apeliacinės instancijos teismas, konstatavęs absoliutų teismo sprendimo negaliojimo pagrindą dėl į bylos nagrinėjimą neįtrauktos įmonės „Maxx Intermodal Systems NV“, panaikino pirmosios instancijos teismo sprendimą ir bylą perdavė šiam teismui nagrinėti iš naujo.

Kasacinis teismas yra nurodęs, kad sprendžiant, ar įtraukti į bylą trečiaisiais asmenimis vežimo procese dalyvavusius visus vežėjus, reikšminga CMR konvencijos 36 straipsnio nuostata, kad ieškinys dėl krovinio praradimo gali būti reiškiamas pasirinktinai keliems ar vienam iš vežėjų. CMR konvencija netaikoma ekspedijavimo, krovinių pervežimo organizavimo sutarčiais. Kasacinis teismas pažymėjo, kad ginčo atveju svarbu nustatyti, kas šioje byloje laikytini vežėjais, kuriems gali būti reikiami reikalavimai atlyginti nuostolius dėl prarasto krovinio CMR konvencijos pagrindu.

Kasacinis teismas nurodė, kad pirmosios instancijos teismo nustatyta, jog atsakovė UAB „Kelin“, kuriai ieškovės šioje byloje reikš reikalavimą dėl nuostolių atlyginimo, sutartį sudarė ne su krovinio siuntėja, bet su įmone „Maxx Intermodal Systems NV“, o ši įmonė – su krovinio siuntėja. Kasacinis teismas pažymėjo, kad siuntėjo ir susitariančiojo vežėjo sutartis nulemia susitariančiojo vežėjo atsakomybės siuntėjui apimtį ir šiam garantuoja, kad netinkamo sutarties vykdymo atveju susitariančioji šalis atsakys siuntėjui už jo patirtus nuostolius, todėl jeigu iš sutarties aiškiai matyti, kad šalis įsipareigoja pervežti krovinį, ji laikoma vežėju CMR konvencijos prasme ir atsako kaip krovinio vežėjas nepriklausomai nuo to, kad faktiškai krovinį vežė kitas asmuo (CMR konvencijos 3, 17, 36 straipsniai). Nurodytas teisinis reglamentavimas skirtas siekiant didesnės siuntėjo interesų apsaugos, todėl jeigu siuntėjo sutartis su ekspeditoriumi yra dėl krovinio pervežimo, ekspeditorius įsipareigoja būti tiek tarpininkas, tiek vežėjas. Įsipareigojęs veikti tokiu būdu ekspeditorius prisiima atsakomybę užsakovui už vežimą nepriklausomai nuo to, ar jis tas prekes vež savo transporto priemonėmis ar pasitelks kitą asmenį faktiniam krovinio pervežimui. Apžvelgiamoje byloje pirmosios instancijos teismas nustatė, kad ieškovės, teigdamos, jog įmonė „Maxx Intermodal Systems NV“ buvo tik ekspeditorė, nepateikė tai patvirtinančių įrodymų, tarp jų – krovinio siuntėjos su įmone „Maxx Intermodal Systems NV“ sudarytos sutarties, kuri, remiantis kasacinio teismo išaiškinimais, nulemia asmens atsakomybę siuntėjui kaip susitariančiojo vežėjo ar kaip ekspeditoriaus. Pirmosios instancijos teismas, neturėdamas pakankamai duomenų, patvirtinančių krovinio siuntėjos ir įmonės „Maxx Intermodal Systems NV“ ekspedijavimo

santykius, nustatė, kad ši buvo susitariančioji vežėja. Tokiu atveju, kasacinio teismo vertinimu, apeliacinės instancijos teismas pagrįstai konstatavo, kad įmonei „Maxx Indermodal Systems NV“ gali būti reiškiamas reikalavimas remiantis CMR konvencijos 36 straipsniu atlyginti nuostolius dėl vežimo metu prarasto krovinio. Šioje byloje toks reikalavimas įmonei „Maxx Indermodal Systems NV“ nepareikštas, tačiau ieškinio tenkinimo atveju gali kilti jos atsakomybės klausimas pagal CMR konvencijos 37 straipsnį, t. y. sprendžiant dėl atsakomybės tarp vežėjų regresiniame procese. Kasacinis teismas pripažino pagrįsta apeliacinės instancijos teismo išvada, kad pirmosios instancijos teismas, konstatuodamas, kad įmonė „Maxx Indermodal Systems NV“ yra susitariančioji vežėja, nusprendė dėl neįtrauktos į bylą įmonės teisių ir pareigų, o tai yra draudžiama pagal CPK 266 straipsnį ir sudaro pagrindą panaikinti priimtą teismo sprendimą šioje byloje pagal CPK 329 straipsnio 2 dalies 2 punktą, t. y. nustačius absoliutų teismo sprendimo negaliojimo pagrindą.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas paliko apeliacinės instancijos teismo nutartį nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-346-687/2017

Dėl baudos už teismo nutartimi pritaikytos laikinosios apsaugos priemonės (kuria skolininkui nustatytas įpareigojimas atlikti ar nutraukti tam tikrus veiksmus, kuriuos gali atlikti ar nutraukti tik pats skolininkas) nevykdymą skyrimo ir skaičiavimo tvarkos, šios baudos dydžio nustatymo kriterijų

Antstolis prašė paskirti skolininkams baudą už teismo nutartimi pritaikytos laikinosios apsaugos priemonės, kuria nustatytas įpareigojimas atlikti ar nutraukti tam tikrus veiksmus, nevykdymą. Pirmosios instancijos teismas pareiškimo dalį dėl baudos skyrimo vienam iš skolininkų – bendrovės generaliniam direktoriui – tenkino, kitą ieškinio dalį – atmetė. Apeliacinės instancijos teismas, nustatydamas kitokį baudos skirtos skolininkui skaičiavimo pradžios momentą, nutartį pakeitė.

Siekdama suvienodinti teismų praktiką ir teikdama išaiškinimus dėl laikinųjų apsaugos priemonių, kuriomis atsakovas įpareigojamas atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, kuriuos gali atlikti arba nutraukti tik pats atsakovas, vykdymo tvarkos ir sankcijų už nevykdymą taikymo, kasacinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija visų pirma pažymėjo, kad teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių skyrimo yra tarpinis procesinis dokumentas, ja neišsprendžiamas ginčas iš esmės, laikinosios apsaugos priemonės galioja tam tikrą apibrėžtą laiką. Tai, nepaneigiant CPK 152 straipsnio 6 dalies, nustatančios, kad nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių antstoliai vykdo teismo sprendimams vykdyti nustatyta tvarka, esmės, lemia tam tikrus tokių nutarčių vykdymo ypatumus lyginant su galutinių teismo sprendimų vykdymu.

Kasacinis teismas išaiškino, kad tais atvejais, kai asmuo, įpareigotas teismo nutartimi vykdyti laikinąją apsaugos priemonę, kurią gali įvykdyti tik pats, nevykdo šios teismo nutarties, laikinųjų apsaugos priemonių įvykdymu suinteresuotas asmuo gali kreiptis tiesiogiai į teismą su pareiškimu dėl baudos paskyrimo teismo nutartimi įpareigotam asmeniui CPK 145 straipsnio 9 dalies tvarka arba į antstolį dėl teismo nutarties priverstinio vykdymo CPK 145 straipsnio 9 dalies, 152 straipsnio 6 dalies, 771 straipsnio nustatyta tvarka. Pareiškėjas, tiesiogiai kreipęsis į teismą dėl laikinosios apsaugos priemonės nevykdymo pasekmių taikymo (t. y. dėl baudos skyrimo), turi pateikti teismui įrodymus, patvirtinančius teismo nutarties dėl laikinosios apsaugos priemonės neįvykdymą. Paminėtina, kad esant viešajam interesui teismas, nustatęs, kad nevykdomos laikinosios apsaugos priemonės, nurodytos CPK 145 straipsnio 1 dalies 6, 7, 8, 12 punktuose, gali ir savo iniciatyva paskirti baudą kaltam asmeniui CPK 145 straipsnio 9 dalies pagrindu. Antruoju atveju, kai suinteresuotas laikinųjų apsaugos priemonių vykdymu asmuo kreipiasi į antstolį dėl priverstinio teismo nutarties vykdymo, pastarasis, gavęs išieškotojo pareiškimą dėl priverstinio teismo nutarties skirti laikinąją apsaugos priemonę vykdymo, šią teismo nutartį vykdo CPK 771 straipsnyje nustatyta tvarka. Jei yra pagrindas, antstolis surašo Sprendimų vykdymo instrukcijoje nustatytos formos Sprendimų neįvykdymo aktą (CPK 771 straipsnio 1 dalis),

kuriuo konstatuoja neįvykdymo faktą, ir perduoda surašytą aktą apylinkės teismui sprendimo neįvykdymo klausimui spręsti (CPK 771 straipsnio 5 dalis). Teismo nutarties skirti CPK 145 straipsnio 1 dalies 6, 7, 8 ir 12 punktuose nustatytas laikinąsias apsaugos priemones nevykdymo pasekmes reguliuoja CPK 145 straipsnio 9 dalis. Tai yra specialioji norma CPK 771 straipsnio 5 dalies atžvilgiu, todėl, sprendžiant klausimą dėl baudos paskyrimo už tokios teismo nutarties nevykdymą, pirmiausia turi būti vadovaujama specialiąja norma – CPK 145 straipsnio 9 dalimi, o CPK 771 straipsnis taikytinas tiek, kiek nesureguliuota CPK 145 straipsnio 9 dalimi ir kiek neprieštarauja joje išdėstyta normai. Laikinių apsaugos priemonių taikymo atveju bylos laimėtojas ir būsiami bylos išnagrinėjimo rezultatai dar nežinomi, todėl laikinių apsaugos priemonių nevykdymas daugiau susijęs su viešosios tvarkos (teismo procesinio sprendimo privalomumo ir vykdytinumo) pažeidimu (CPK 18 straipsnis), o ne su išieškotojo interesų pažeidimu, kadangi šioje bylos nagrinėjimo stadijoje jis dar nebūna nustatytas ir yra tik tikėtinas. Kasacinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija taip pat išaiškino, kad ir tai atvejais, kai nutartį dėl laikinių apsaugos priemonių – uždraudimo atlikti veiksmus, kuriuos gali atlikti tik pats įpareigotas asmuo, vykdo antstolis, bauda už jų nevykdymą skiriama CPK 145 straipsnio 9 dalies pagrindu ir išieškoma į valstybės biudžetą. Antstolis, priverstinai vykdamas teismo nutartį dėl laikinių apsaugos priemonių, kuriomis skolininkas įpareigotas atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, kuriuos gali atlikti arba nutraukti tik pats skolininkas, dėl šios teismo nutarties nevykdymo pasekmių (baudos skyrimo) turi kreiptis ne į savo kontoros buveinės vietos apylinkės teismą (CPK 771 straipsnio 5 dalis), bet į laikinąsias apsaugos priemones pritaikiusį teismą.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad CPK 585 straipsnio 1 dalis nustato baudų skyrimą už antstolio reikalavimų nevykdymą. Pažymėtina, kad nors antstolis, vykdydamas teismo nutartį dėl laikinosios apsaugos priemonės, vykdymo procese išylančius klausimus sprendžia motyvuotu patvarkymu, taip pat priima ir patvarkymą vykdyti nutartį, tačiau asmuo (skolininkas) turi vykdyti būtent teismo nutartyje nustatytus įpareigojimus. Tokiais atvejais antstolio nurodymas vykdyti teismo nutartį yra išvestinis, pakartojantis teismo nutartį, nenustatantis naujų įpareigojimų ar apribojimų, todėl CPK 585 straipsnis tokiu atveju netaikytinas.

Išplėstinė teisėjų kolegija, siekdama suvienodinti kasacinio teismo praktiką dėl baudos už laikinių apsaugos priemonių nevykdymą skaičiavimo pradžios momento, išaiškino, kad asmeniui, kuriam teismo nutartimi dėl laikinių apsaugos priemonių taikymo nustatytas įpareigojimas atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, kuriuos gali atlikti arba nutraukti tik tas asmuo, bauda už šios nutarties nevykdymą skaičiuojama nuo sužinojimo apie pritaikytas laikinąsias apsaugos priemones momento, kuris kiekvienu atveju nustatytinas teismui ištyrus konkrečios bylos faktines aplinkybes. Sužinojimo apie teismo pritaikytas laikinąsias apsaugos priemones momentas yra fakto klausimas, šio fakto nustatymas gali būti siejamas su teismo nutarties gavimo ar paskelbimo skolininkui momentu, antstolio nurodymo gavimo momentu arba kitokiu faktiniu sužinojimu. Tuo atveju, kai laikinosios apsaugos priemonės nevykdomos, bauda už pažeidimą turi būti skaičiuojama nuo tos dienos, kada įpareigotas asmuo turėjo sužinoti apie laikinąsias apsaugos priemones ir pradėti jas vykdyti.

Kasacinio teismo vertinimu, kriterijai, suformuluoti dėl baudos, skiriamos už teismo sprendimo, kuriuo byla išsprendžiama iš esmės, dydžio, taikytini ir skiriant baudą pagal CPK 145 straipsnio 9 dalį už laikinių apsaugos priemonių nevykdymą. Taigi sprendžiant klausimą dėl baudos, skirtos pagal CPK 145 straipsnio 9 dalį, dydžio, reikšminga tai, jog bauda turi skatinti teismo nutarties dėl laikinosios apsaugos priemonės vykdymą, būti efektyvi, atgrasanti nuo laikinių apsaugos priemonių nevykdymo. Taip pat būtina vadovautis ir bendraisiais teisingumo, protingumo bei sąžiningumo principais, atsižvelgiant į ginčo šalių teisinių santykių prigimtį, kilusius padarinius dėl teismo nutarties neįvykdymo, nevykdymo motyvus ir poveikį skolininko ir išieškotojo turtiniams interesams, kad baudos dydis, lyginant jį su skolininko gaunama nauda, neskatintų nevykdyti laikinių apsaugos priemonių. Kiekvienu atveju klausimas dėl baudos pagal CPK 145 straipsnio 9 dalį dydžio svarstytinas ir vertintinas individualiai, atsižvelgiant į konkrečios bylos faktines aplinkybes.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino apeliacinės instancijos teismo nutartį ir priteisė 150 Eur dydžio baudą, skirtiną už kiekvieną laikinųjų apsaugos priemonių pažeidimo dieną už laikotarpį nuo antstolio Sprendimų neįvykdymo akto priėmimo datos iki dienos, kai skolininkas nustojo eiti bendrovės generalinio direktoriaus pareigas.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-199-248/2017

Darbo teisė

Dėl įrodinėjimo taisyklių taikymo ginče dėl neteisėto atleidimo iš darbo už šiurkštų darbo drausmės pažeidimą (komercinės paslapties atskleidimą) bei išeitinės išmokos ir vidutinio darbo užmokesčio už priverstinės pravaikštos laiką priteisimo, teismui pripažinus terminuotos darbo sutarties nutraukimą neteisėtu

Ieškovas prašė pripažinti neteisėtu jo atleidimą iš darbo už šiurkštų darbo drausmės pažeidimą (komercinės paslapties atskleidimą), priteisti iš atsakovės išeitinę išmoką, vidutinį darbo užmokestį už uždelstą atsiskaityti laiką bei neturtinės žalos atlyginimą. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinio dalį tenkino.

Kasacinis teismas nurodė, kad šiurkštus darbo drausmės pažeidimas, susijęs su komercinės paslapties atskleidimu, gali būti įrodinėjamas ir (vien tik) netiesioginiais įrodymais, tačiau netiesioginių įrodymų visuma turi nepalikti pagrįstų abejonų darbo drausmės pažeidimo fakto buvimu. Kasacinis teismas sprendė, kad šią bylą nagrinėję pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai, konstatavę, jog atsakovė nepateikė tiesioginių įrodymų, pagrindžiančių ieškovo padarytą šiurkštų darbo drausmės pažeidimą dėl komercinės paslapties atskleidimo, nevertino atsakovės pateiktų netiesioginių įrodymų ir nepasisakė dėl jų, nevertino ir neanalizavo jų visumos.

Kasacinis teismas konstatavo, kad DK 300 straipsnio 4 dalies normos paskirtis yra kompensuoti darbuotojui, kurio atleidimas pripažintas neteisėtu, dėl neteisėto atleidimo negautas lėšas. Todėl, kalbant apie terminuotos darbo sutarties nutraukimą prieš terminą, ji turi būti aiškinama sistemiškai su DK 109 straipsnio norma, reglamentuojančia terminuotos darbo sutarties sudarymą, taip pat su DK 126 straipsnio 1 dalies norma, ir negali būti aiškinama taip, kad, pripažinus terminuotos darbo sutarties nutraukimą prieš terminą neteisėtu, neteisėtai atleistam darbuotojui būtų kompensuota daugiau, nei šis darbuotojas būtų uždirbęs per visą terminuotos darbo sutarties laiką, t. y. kad neteisėto terminuotos darbo sutarties nutraukimo atveju būtų kompensuojama didesniu mastu, nei darbuotojas būtų uždirbęs, jeigu nebūtų buvusi pažeista jo teisė dirbti. Atsižvelgdamas į tai, kasacinis teismas išaiškino, kad tuo atveju, kai teismo sprendimu pripažįstamas neteisėtu terminuotos darbo sutarties nutraukimas prieš terminą, DK 300 straipsnio 4 dalyje nustatyta išeitinė išmoka pagal DK 140 straipsnio 1 dalį darbuotojui nemokama. Atitinkamai DK 300 straipsnio 4 dalyje įtvirtintas vidutinis darbo užmokestis už priverstinės pravaikštos laiką, kai terminuotos darbo sutarties nutraukimas prieš terminą pripažįstamas neteisėtu, priteisiamas tik už laikotarpį nuo atleidimo iš darbo dienos iki terminuotos darbo sutarties termino pabaigos.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino apeliacinės instancijos teismo nutartį ir šiam teismui perdavė bylą iš naujo nagrinėti.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-368-611/2017

Bankroto teisė

Dėl atsisakymo priimti nagrinėti pareiškimą dėl fizinio asmens bankroto iškelimo CPK 137 straipsnio 2 dalies 4 punkto (tapatumo) pagrindu

Pareiškėjai prašė jiems iškelti fizinių asmenų bankroto bylą. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai atsisakė priimti pareiškimą, konstatavę, kad pareiškėjai jau buvo kreipęsi į

teismą su tapačiu pareiškimu, kuris atmestas įsiteisėjusia teismo nutartimi (CPK 137 straipsnio 2 dalies 4 punktas).

Kasacinis teismas nurodė, kad apie tai, ar pareiškimo dėl fizinio asmens bankroto bylos iškėlimo pagrindas yra tapatus, sprendžiama lyginant pirminiame ir vėlesniame pareiškimuose esančius faktinius duomenis, įvertinant sutapimus ir skirtumų faktą, pobūdį ir dydį. Kasacinis teismas konstatavo, kad teismas fizinių asmenų bankroto byloje sprenddamas dėl pareiškimo tapatumo turi įvertinti ne tik tai, ar aplinkybės pasikeitė, bet ir tai, ar naujos aplinkybės yra tvarios, ilgalaikės, t. y. ar pasikeitimas įvyko iš tikrųjų ir patikimai, pvz., ar pareiškėjų algų padidinimas yra vienkartinis, ar nuolatinis, ar papildomai gautos pajamos yra iš vienkartinio sandorio ir pan. Taigi reikia įvertinti pareiškėjų gaunamų pajamų tvarumą (pastovumą). Apžvelgiamu atveju pareiškėjai nurodė, kad jų pastovios pajamos pasikeitė 2,5 karto. Todėl pirmosios instancijos teismas, sprenddamas fizinių asmenų bankroto bylos iškėlimo klausimą, turėjo vertinti, ar ši pareiškėjų pareiškime nurodyta aplinkybė iš tikrųjų egzistuoja. Kasacinis teismas išaiškino, kad teismas turi teisę atsakyti priimti pareiškimą dėl fizinio asmens bankroto bylos iškėlimo pagal CPK 137 straipsnio 2 dalies 4 punktą tik tada, kai yra akivaizdu, jog pareiškimo pagrindas nepasikeitė, t. y. kai beveik nepasikeičia faktinės aplinkybės, kuriomis grindžiamas pareiškimas. Kasacinis teismas pažymėjo, kad Fizinių asmenų bankroto įstatymo (toliau – FABI) nuostatos nenurodo draudimo pasikeitus faktinėms aplinkybėms pakartotinai kreiptis į teismą dėl fizinio asmens bankroto bylos iškėlimo, jei bankroto byla nebuvo iškelta. Be to, įstatymas nereglamentuoja laikotarpio, per kurį pareiškėjai turi teisę pateikti pakartotinį pareiškimą dėl fizinio asmens bankroto bylos iškėlimo. Kasacinis teismas taip pat pažymėjo, kad pareiškėjų kreipimosi į teismą laikas – svarbus vertinamasis kriterijus nustatant, ar pareiškimo pagrindas yra pasikeitęs. Tai, kad pareiškimas dėl bankroto bylos iškėlimo paduotas praėjus tam tikram laikui, gali turėti reikšmės sprendžiant dėl asmenų, siekiančių bankrotuoti, sąžiningumo, kadangi vėliau paduodant pareiškimą vertinamas vėlesnis sąžiningumo prasme vertinamų veiksmų laikotarpis.

Kasacinis teismas nurodė, kad FABI nereglamentuoja ieškovo ir atsakovo sąvokų fizinių asmenų bankroto procese, priešingai, šis įstatymas įtvirtina suinteresuotų asmenų sąvoką (pvz., FABI 8 straipsnio 11 dalies 2 punktas). Taigi pareiškėjų kasaciniame skunde nurodomi nauji kreditoriai proceso prasme yra nauji suinteresuoti asmenys. Kadangi fizinių asmenų bankroto byloje nėra šalių, todėl kreditorių (suinteresuotų asmenų) pasikeitimas šiuo atveju nelaikomas šalių pasikeitimu. Kasacinis teismas konstatavo, kad suinteresuotų asmenų pasikeitimas tokio pobūdžio byloje nėra lemiantis veiksnys, todėl jis nevertinamas sprendžiant pareiškimo tapatumo klausimą.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino apeliacinės instancijos teismo nutartį ir perdavė pareiškimo priėmimo klausimą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-355-695/2017

Dėl įmonių bankroto pripažinimo tyčiniu pagal Įmonių bankroto įstatymo 20 straipsnio 2 dalies 2 punktą

Pareiškėja, nesutikdama su teismų išvada dėl jos bankroto nepripažinimo tyčiniu pagal Įmonių bankroto įstatymo (toliau – ĮBI) 20 straipsnio 2 dalies 2 punktą, teigia, kad ginčo sandoriai, sudaryti su trečiaisiais asmenimis dėl nelikvidžių ir nepaklausių prekių įsigijimo, buvo įmonei nuostolingi ir ekonomiškai nenaudingi, todėl įmonės bankrotas turėjo būti pripažintas tyčiniu ir šiuo pagrindu. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai, be kita ko, sprendė, kad byloje neįrodyti ĮBI 20 straipsnio 2 dalies 2 punkte įtvirtinti tyčinio bankroto požymiai, todėl netenkino pareiškėjos reikalavimo pripažinti jos bankrotą tyčiniu dėl įmonei nuostolingų ir (ar) ekonomiškai nenaudingų sandorių sudarymo.

Kasacinis teismas išaiškino, kad tais atvejais, kai įmonės bankrotą prašoma pripažinti tyčiniu pagal ĮBI 20 straipsnio 2 dalies 2 punktą dėl nuostolingų ar ekonomiškai nenaudingų įmonei sandorių, įskaitant ir sandorius, susijusius su akcijų ar kito finansinio turto pirkimu, pardavimu ir (arba) perdavimu, sudarymo ar priimtų kitų nuostolingų ar ekonomiškai nenaudingų įmonei

sprendimų, tokius sandorius ir (ar) priimtus kitus sprendimus nėra būtina ginčyti įstatymo nustatyta tvarka. Kasacinis teismas konstatavo, kad ne bet kokių nuostolingų ir ekonomiškai nenaudingų sandorių sudarymas gali būti pripažintas tyčinio bankroto požymiu, o tik tokių, dėl kurių sudarymo egzistuoja priežastinis ryšys su jau nemokios įmonės padėties esminiu pabloginimu iki tokio laipsnio, jog šie veiksmai kvalifikuotini kaip tyčinis bankrotas. Apžvelgiamoje byloje pareiškėja šios aplinkybės neįrodė. Kasacinis teismas pažymėjo, kad vien aplinkybė, jog ginčo sandorių sudarymas nepripažįstamas tyčinio bankroto požymiu pagal ĮBĮ 20 straipsnio 2 dalies 2 punktą, nereiškia, jog šių sandorių sudarymo teisėtumas, esant įstatymo nustatytam pagrindui, negali būti tikrinamas teismine tvarka. Ginčo atveju pripažinus pareiškėjos bankrotą tyčiniu pagal ĮBĮ 20 straipsnio 2 dalies 1 ir 4 punktus, bankroto administratorius, remdamasis ĮBĮ 20 straipsnio 5 dalimi, privalo patikrinti pareiškėjos sandorius, sudarytus per penkerių metų laikotarpį iki bankroto bylos iškėlimo, ir pareikšti ieškinius teisme dėl sandorių, priešingų įmonės veiklos tikslams ir (arba) galėjusių turėti įtakos tam, kad įmonė negali atsiskaityti su kreditoriais, pripažinimo negaliojančiais.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas paliko apeliacinės instancijos teismo nutartį nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-352-690/2017

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

Gynėjų g. 6, 01109 Vilnius

Tel. + 370 5 2 616 466

Faks. + 370 5 261 6813

El. paštas: lat@teismas.lt

www.lat.lt